

Wie controleert het lokale bestuur?

08-10-2026 11:26

Voorpagina Rubrieken ▾ Onderzoeken ▾ Over ons ▾ Meedoen ▾ Inwonergids ▾ Contact 🔍 ☰

Het bestuur dat niet doorvroeg

De uitbreiding van de rioolwaterzuivering aan de Dwarsweg in Ede was noodzakelijk. Maar hoe verliep het democratisch toezicht op dit besluit eigenlijk?

📅 2 dagen geleden

Onafhankelijke journalistiek voor Ede - omdat jij recht hebt om te weten wat er écht speelt

Deze week in Ede

De week van Ede: 1000 woningen in Nieuw Maanen

📅 4 dagen geleden

Kosten nieuwe brandweerkazerne niet geheim

📅 6 dagen geleden

Het park verdween, het beton bleef

📅 7 dagen geleden

In veel gemeenten staat lokale journalistiek onder druk. Redacties zijn kleiner geworden, media zijn onderdeel van grotere uitgevers en lokale omroepen moeten grotere gebieden bedienen. Tegelijk worden gemeentelijke besluiten en bezuinigingen steeds complexer. De Lokale Alliantie wil ruimte creëren voor onafhankelijke lokale journalistiek die niet alleen verslag doet, maar ook structureel controleert wat er binnen het gemeentebestuur gebeurt.

De kop is opgewekt en de foto nog vriendelijker. Een echtpaar uit het dorp viert zijn zestigjarig huwelijk. "We zijn nog altijd gelukkig", vertellen ze, zittend naast elkaar op de bank. De burgemeester heeft een slagroomtaart gebracht. Verderop in de krant staat een verslag van de plaatselijke voetbalclub, een

aankondiging van de braderie en een foto van de wethouder die een nieuwe speeltuin heeft geopend. Het is het soort lokaal nieuws dat zonder veel moeite zijn weg vindt naar de huis-aan-huiskrant. De krant ligt bij iedereen op de mat en zo blijft de lokale gemeenschap op de hoogte van wat er speelt, zou je kunnen denken.

Maar wie volgt intussen de gemeentelijke jaarrekening? Wie pluist uit wat bezuinigingen op het sociaal domein betekenen? Wie houdt bij welke besluiten de gemeenteraad neemt en wat daarvan de gevolgen zijn voor inwoners?

Gat in de journalistiek

Marc van der Woude, hoofdredacteur van de *Edese Vos*, ziet precies daar een groeiend gat in de lokale journalistiek. “De onderwerpen die structureel belangrijk zijn en die je eigenlijk goed zou moeten monitoren, worden helemaal niet zo nauwkeurig bijgehouden.”

Marc van der Woude

Begin 2023 richtte Van der Woude samen met Nando Eskes en Ria Maliepaard de *Edese Vos* op, een onafhankelijk journalistiek platform voor Ede. Ze wilden nadrukkelijk ook de controlerende kant van de lokale journalistiek oppakken, maar merkten al snel dat daar weinig voorbeelden van waren. “We ontdekten dat er in Nederland eigenlijk heel weinig lokale waakhondjournalistiek was. Het was echt pionieren.” Via contacten met collega’s in Nijmegen en Arnhem ontstond een samenwerking in Gelderland. Kleine redacties liepen tegen dezelfde praktische problemen aan en konden bij elkaar te rade gaan. “Je kunt gewoon eens zeggen: hé, ik

loop hier tegenaan. Of: over dit Woo-verzoek wordt nu moeilijk gedaan. Wat is jullie ervaring ermee? Hoe zal ik dit varkentje wassen?”

Landelijke samenwerking

De samenwerking bleek al snel meer te kunnen zijn dan een uitwisseling tussen een paar Gelderse initiatieven. Ook andere lokale journalisten meldden zich. Zo groeide het idee om de samenwerking landelijk te maken. Daaruit ontstond de Lokale Alliantie, een netwerk voor nieuwe, onafhankelijke journalistieke initiatieven die lokaal een controlerende rol willen vervullen. Lokale omroepen en huis-aan-huisbladen vallen daar niet onder.

Binnen de alliantie wisselen journalisten ervaringen uit en helpen ze elkaar met praktische vragen. In een gezamenlijke Signalgroep worden actuele kwesties besproken. Zo ging het onlangs over stagiairs: wanneer is het voor een kleine redactie verstandig om ermee te werken en wat vraagt dat van een organisatie? Tegelijk wil de alliantie laten zien dat het mogelijk is om zelf lokaal te beginnen.

Journalistieke verschraving

De behoefte aan die journalistiek is groot. In veel Nederlandse gemeenten ontbreekt een journalistieke waakhond die structureel volgt wat er in het gemeentebestuur gebeurt. “Dat heeft te maken met centralisering, schaalvergroting en verschraving binnen de mediasector. Veel lokale kranten zijn onderdeel geworden van grote uitgevers en huis-aan-huisbladen zijn steeds meer commerciële advertentieproducten geworden. De lokale inhoud bestaat daardoor vaak uit persberichten van de gemeente, sportverslagen, culturele bijeenkomsten en andere gebeurtenissen.”

Ook de financiering speelt een rol. In Ede komt bijvoorbeeld een belangrijk deel van de inkomsten van het gemeentelijke informatiekatern dat in het huis-aan-huisblad wordt geplaatst. Het probleem zit volgens Van der Woude niet in “goed of fout”, maar in het gekozen, commerciële model. “Wie financieel afhankelijk is van opdrachten van een gemeente, zal diezelfde gemeente niet zo snel tegen de haren in strijken met kritische journalistiek.”

Lokale omroepen

Ook lokale omroepen zijn niet automatisch een oplossing. Door bezuinigingen worden die teruggebracht naar ongeveer tachtig streekomroepen, waardoor zij grotere gebieden moeten bestrijken. “Sommige zitten heel scherp op de waakhondfunctie, maar er zijn er ook heel veel die eigenlijk vrijwilligersorganisaties zijn waar mensen al jarenlang programma’s maken en plaatjes draaien en waar niet heel veel ambitie zit.” In zijn eigen regio ziet hij bijvoorbeeld interviews met raadsleden waarin zij vooral zelf hun agendapunten kunnen toelichten. “Dat zijn vaak informele inkopinterviews. Raadsleden mogen dan tien minuten vertellen wat hun agendapuntje is, wat ze voor het voetlicht willen brengen. Maar er wordt eigenlijk nauwelijks een kritische vraag bij gesteld.”

Ophef of de jaarrekening

Ook regionale kranten hebben zich steeds verder teruggetrokken uit de lokale journalistiek. Waar vroeger een vaste raadsverslaggever actief was, is die functie in veel gemeenten verdwenen. “Ze springen nog wel op onderwerpen die veel ophef veroorzaken: een AZC, een omstreden bouwproject of een kwestie waar inwoners boos over zijn. Maar juist het langdurig volgen van gemeentelijke besluitvorming krijgt minder aandacht.”

Dat hoeft niet zo te zijn. “Neem de gemeentelijke jaarrekening. Daarover wordt maar weinig gepubliceerd, omdat het onderwerp als saai wordt beschouwd. Maar als je zo’n jaarrekening analyseert en kijkt: wat zijn de relevante elementen en ontwikkelingen die inwoners raken, wordt het al een veel interessanter verhaal.” Zo kunnen financiële problemen van gemeenten en bezuinigingen direct doorwerken in het dagelijks leven van inwoners. “Bezuinigingen op het sociaal domein kunnen gevolgen hebben voor mensen die mantelzorg nodig hebben, voor mensen met een beperking of voor gezinnen met kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.”

Redactie van de Edese Vos

Juist daarom is het van belang dat ook wordt gecontroleerd hoe gemeenten hun besluiten nemen en uitvoeren. De *Edese Vos* doet dat bijvoorbeeld via de Woo. Zo vroeg de redactie documenten op over besloten vergaderingen van het presidium van de Edese gemeenteraad. Toen de gemeente 26 documenten niet openbaar wilde maken, tekende de redactie bezwaar aan. Zo probeert het online onderzoeksjournalistiek platform niet alleen verslag te doen van het lokale bestuur, maar het ook kritisch te volgen en ter verantwoording te roepen.

Een bedrijf opbouwen

Er liggen volop kansen, maar daarvoor is journalistieke capaciteit nodig. Het argument dat daar geen geld voor is, vindt hij niet altijd overtuigend. “Je kunt ook de eerlijke vraag stellen: is het echt een geldkwestie of is het een ambitie- en prioriteitenkwestie? Ik denk zelf het laatste.” Wie lokaal onafhankelijke journalistiek wil

beginnen, moet volgens Van der Woude niet alleen journalist zijn. Er moet ook een bedrijf worden opgebouwd. “Je kunt de ambitie hebben om verdiepende of controlerende journalistiek te maken, maar je moet ook gewoon kijken: hoe ga je dat betalen?” Daarom deelt de Lokale Alliantie niet alleen journalistieke kennis, maar ook ervaringen met verdienmodellen. Kunnen inwoners als donateurs bijdragen? Kunnen lokale ondernemers via advertenties of sponsoring bijdragen? En hoe organiseer je subsidies zonder de onafhankelijkheid in gevaar te brengen?

Platform opzetten

“Er zijn veel aspecten die komen kijken bij het lokaal pionieren en het opzetten van dit soort platforms waarvan wij de beste resultaten – wat werkt en wat werkt niet – uit het netwerk verzamelen en onderling delen.” De deelnemers concurreren bovendien niet rechtstreeks met elkaar, omdat ze in verschillende gemeenten werken. “Niemand hoeft het wiel opnieuw uit te vinden. Je kunt voortbouwen op de ervaringen van anderen, waardoor je gewoon een veel snellere en effectievere start kunt maken.”

Breed bereik

De *Edese Vos* haalt zelf ongeveer 40 tot 45 procent van de inkomsten uit bijdragen van lezers. Niet via een traditioneel abonnement, maar via donateurschappen. De rest komt vooral uit fondsen. Op termijn wil het platform het aandeel lokale financiering verder vergroten. Een betaalmuur heeft de *Edese Vos* bewust niet. “Als wij een abonnementsmodel gaan gebruiken, wordt het bereik een stuk minder. Zonder betaalmuur kunnen mensen overal bij. De artikelen worden daardoor veel gedeeld via sociale media en WhatsApp-groepen.”

Dat brede bereik is belangrijk omdat journalistiek zo niet alleen informeert, maar ook iets kan losmaken. “Je ziet dat inwoners, doordat ze beter geïnformeerd worden, worden gestimuleerd om hun eigen burgerschap uit te oefenen. Mensen die lezen wat er in hun gemeente gebeurt, kunnen zich vervolgens organiseren, bijvoorbeeld wanneer ze het ergens niet mee eens zijn. Daarmee kan lokale journalistiek bijdragen aan tegenmacht binnen de lokale democratie.”

Voorzichtige groei

De Lokale Alliantie telt momenteel acht aangesloten platforms: De *Edese Vos*, *Vers Beton* uit Rotterdam, *Pers uit de Klei* uit Almere, *Woeste Grond* uit Tilburg, *de Stadsbron* uit Amersfoort, *de Rhenense Raaf*, *Nieuws* uit Castricum en de *Arnhemsche Courant*. Daarnaast zijn er nog ongeveer tien tot twaalf aanvragen of gesprekken in voorbereiding. De bedoeling is echter niet om zo snel mogelijk een enorm netwerk te worden. “We willen het juist relatief klein houden en heel rustig laten groeien, omdat we willen leren hoe we effectief een ondersteunende structuur kunnen ontwikkelen voor dit soort initiatieven.”

Van der Woude hoopt dat er tientallen nieuwe initiatieven bij komen in gemeenten in Nederland. “Nieuwe journalistieke waakhondplatforms die professioneel opereren en die met elkaar veel sneller groeien en ontwikkelen dan wat we alleen zouden hebben gekund.” De kracht van de alliantie moet daarbij juist liggen in de gezamenlijke ontwikkeling. Wat één lokaal initiatief leert, kan een ander helpen om sneller te beginnen en fouten te voorkomen.

De alliantie hoeft niet per se zelf overal nieuwe journalistieke platforms voort te brengen. Ook bestaande media kunnen een deel van de oplossing zijn. “Als een streekomroep of een bestaande partij zegt: we moeten bijvoorbeeld de besluitvorming beter gaan controleren in meerdere gemeenten, dan vind ik dat alleen maar tof. Het hoeft niet per se een zelfstandig platform te zijn, als het medium maar journalistiek onafhankelijk werkt.

De uiteindelijke ambitie is daarmee groter dan de groei van de Lokale Alliantie zelf: zorgen dat in zoveel mogelijk gemeenten weer iemand structureel kijkt naar wat er gebeurt, welke besluiten worden genomen en wat daarvan de gevolgen zijn voor inwoners. “We hopen dat wat wij doen tot inspiratie leidt bij andere mensen om zelf te gaan starten, of bij bestaande media om die controlerende rol serieus te nemen.”

Meer informatie: <https://lokalealliantie.org/>

Foto's: eigen beheer / Edese Vos.

Marloes de Moor